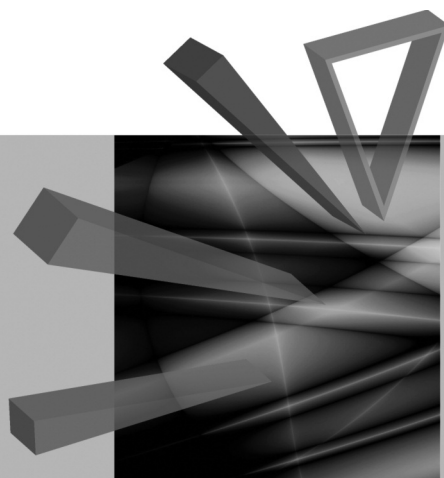

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Wacław Jarmołowicz, Elżbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Swadźba,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politałaj: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Dariusz Eligiusz Staszczak

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

ZNACZENIE GLOBALNEGO KRYZYSU FINANSOWO-GOSPODARCZEGO DLA ZMIAN ŚWIATOWEGO SYSTEMU EKONOMICZNO-POLITYCZNEGO

Streszczenie: Artykuł jest analizą wpływu globalnego kryzysu na zmiany światowego systemu ekonomiczno-politycznego, zwłaszcza pozycji mocarstw i korporacji transnarodowych. Autor wskazuje na sprzeczne interesy współczesnych mocarstw i korporacji, które utrudniają przezwyciężenie kryzysu, a nawet przyczyniają się do jego pogłębienia. Gigantyczne zadłużenie USA i wielu krajów UE, zwłaszcza strefy euro, zwiększają niepewność skutecznego zakończenia kryzysu. Niepewność tę zwiększa niedostateczna kontrola państw nad działalnością korporacji, zwłaszcza banków, i brak społecznej odpowiedzialności biznesu. Wskazane są także próby zmiany tej sytuacji.

Słowa kluczowe: globalny kryzys finansowo-ekonomiczny, recesja gospodarcza, mocarstwa, korporacje transnarodowe, światowy system ekonomiczno-polityczny.

1. Wstęp

Celem artykułu jest analiza zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego w sytuacji globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego i recesji gospodarczej w wielu krajach świata. W prezentowanym ujęciu w systemie globalnym zmieniają się znaczenie mocarstw i korporacji transnarodowych oraz ich wzajemne relacje, system światowy zaś jest coraz mniej stabilny, co potwierdził globalny kryzys, recesja z lat 2008-2009 i kryzys rozpoczęty w 2011 r.

2. Bańka kredytowa

W celu lepszego rozpoznania zagrożeń dla pewnej poprawy sytuacji gospodarczej, która rozpoczęła się w 2010 r., należy dokładnie rozważyć przyczyny i przebieg kryzysu i recesji w latach 2008-2009. Kryzys miał wiele przyczyn, wynikających ze sprzecznych interesów mocarstw i korporacji transnarodowych, wzrastających dysproporcji w rozwoju gospodarczym świata oraz z wyczerpywania się zasobów naturalnych i ich niewłaściwej eksploatacji. Przesłanki kryzysu widoczne były już wiele

lat wcześniej i wiązały się z ogromnymi deficytami w budżecie i na rachunku bieżącym USA. Deficyt budżetowy USA w 1992 r. wynosił 340,4 mld dol. W kolejnych latach spadał, w latach 1999 i 2000 zaś osiągnięto niewielką nadwyżkę odpowiednio 1,9 i 86,4 mld dol. Deficyt budżetowy powrócił w 2001 r. i wyniósł 32,4 mld dol., a następnie wzrastał do 2004 r., osiągając 568,0 mld dol. Potem ponownie spadał do 2007 r., osiągając 342,2 mld dol. Podczas kryzysu nastąpił gwałtowny wzrost deficytu budżetowego, który w 2008 r. osiągnął 641,8 mld dol., zaś w 2009 r. był gigantyczny i osiągnął 1549,7 mld dol. W 2010 r. został zredukowany do 1370,5 mld dol. Według szacunkowych danych ponownie wzrósł i osiągnął nowy rekord wynoszący 1703,0 mld dol. podczas kolejnego kryzysu w 2011 r.¹ Deficyt na rachunku bieżącym także wzrastał szybko – od 51,6 mld dol. w 1992 r. do 416,4 mld dol. w 2000 r. Po lekkim spadku w 2001 r. dalej wzrastał do gigantycznego rozmiaru 802,6 mld dol. w 2006 r. Następnie spadał, osiągając 378,4 mld dol. w 2009 r. Szacunkowe dane wskazują na jego kolejny wzrost od 2010 r.²

Ponadto bankructwa ogromnych korporacji, np. Enronu i WorldComu³, potwierdzały silne związki polityki i biznesu oraz brak kontroli państw nad działalnością korporacji. Stosownie do paradygmatu neoliberalnego w ekonomii globalnej, korporacje transnarodowe działają na rzecz osiągnięcia zysku, zatem ich działalność powinna być nieodłącznie racjonalna w odróżnieniu od niekoniecznie racjonalnej polityki państw. W praktyce jednak wiele korporacji transnarodowych, w tym największych banków, było i jest źle zarządzanych i w efekcie zamiast zysków generują gigantyczne straty. Według teorii liberalnej i neoliberalnej takie firmy i banki powinny szybko zbankrutować, zaś ich miejsce powinny zająć firmy działające racjonalnie. W praktyce jednak korporacje, pomimo wzrastającej niezależności od władz państwowych, są ściśle powiązane z polityką, np. poprzez finansowanie marketingu politycznego, a zwłaszcza wyborczego, co sprzyja korupcji. Politycy, wdzięczni za wsparcie biznesu w wyborach i liczący na kolejne wsparcie korporacji przy następnych wyborach, pozwalają przenosić koszty bankructwa korporacji, w tym banków, na podatników⁴.

Oficjalnie za początek globalnego kryzysu uważa się bankructwa banków w USA w 2008 r., związane z tzw. bańką kredytową, czyli zwiększeniem liczby niemożliwych do spłacenia kredytów. Sytuacja taka była możliwa dzięki ograniczeniu kontroli władz nad działalnością banków i innych korporacji transnarodowych, czyli z powodu wzrostu znaczenia korporacji, i ich stopniowemu przechodzeniu z czynnika ekonomicznego do czynnika politycznego w ramach powstawania zbiorowej

---

¹ *Economic Report of the President. Transmitted to the Congress together with the Annual Report of the Council of the Economic Advisers*, U.S. Government Printing Office, Washington, DC, February 22, 2011, tab. B-78.

² Tamże, tab. B-103.

³ W. Szymański, *Kryzys globalny. Pierwsze przybliżenie*, Difin, Warszawa 2009, s. 73.

⁴ D.E. Staszczak, *Globalizacja. Zbiorowa hegemonia mocarstw i korporacji transnarodowych a globalny marketing*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 85-90.

hegemonii mocarstw i korporacji transnarodowych. Bankructwa banków i innych korporacji trwają nadal. W 2009 r. w USA zbankrutowało 140 banków, których łączna wartość aktywów wynosiła 169,7 mld dol. Od stycznia do 6 listopada 2010 r. zbankrutowały aż 143 banki, ale posiadające mniejszą, bo wynoszącą 89,3 mld dol., wartość aktywów⁵.

Główną ich przyczyną było nadmierne kredytowanie zakupów nieruchomości, zwłaszcza domów i mieszkań, których ceny wielokrotnie przewyższały koszty budowy. Tak wielki i oderwany od rzeczywistości wzrost cen możliwy był tylko dzięki długookresowym kredytom. W efekcie nieruchomości kupowali ludzie, których nie było stać na taki wydatek, co jeszcze bardziej podbijało ceny. Początkowo problem niewypłacalności wierzycieli nie był problemem banków, ponieważ wolnorynkowe ceny nieruchomości szybko rosły, zatem po eksmisji dłużników i licytacji nieruchomości otrzymywały zwykle zwrot niespłaconego kredytu wraz z odsetkami. Problem zaczął się, gdy wraz ze wzrostem liczby niewypłacalnych dłużników gwałtownie spadły ceny nieruchomości. Dlatego banki nie były w stanie odzyskać większości pożyczonych pieniędzy za sprzedaż przejętych nieruchomości w drodze licytacji i ich bankructwa stały się nieuniknione. Rząd USA odstąpił wówczas od narzucanej innym krajom ideologii liberalnej i wsparł banki. Było to działanie zupełnie nieefektywne, służące podtrzymaniu istniejącego systemu, jednak w praktyce obciążające podatników i zwiększające ilość pustego (bez pokrycia) pieniądza w obiegu oraz umożliwiające wypłaty ogromnych premii wątpliwej jakości fachowcom zarządzającym bankami, co w dłuższym okresie jeszcze pogłębiło zjawiska kryzysowe.

Sytuacja powtórzyła się w 2011 r., gdy zbankrutowało lub było bliskich bankructwa wiele krajów Unii Europejskiej, zwłaszcza w strefie euro, a ich bankructwo zagroziło bankructwem dla wielu banków europejskich, szczególnie niemieckich i francuskich, które kredytowały Grecję i inne kraje bliskie bankructwa. Już podczas kryzysu z lat 2008-2009 wiele banków zachodnioeuropejskich znalazło się w trudnym położeniu. Zatem sytuacja przypominała kryzys w USA z lat 2008-2009. Ostatnio trwały debaty nad możliwością chińskiej pomocy dla strefy euro, poprzez zakup europejskich obligacji. Jednak większa chińska pomoc w tym zakresie jest wątpliwa, ponieważ Chiny nie są zainteresowane poszukiwaniem korzyści z manipulacji finansowych⁶. Głęboki kryzys w Europie od 2011 r. i niepewne perspektywy na jego na jego przezwyciężenie w 2012 r., przy wciąż niestabilnej sytuacji gospodarczej w USA, stanowi poważne zagrożenie stabilności współczesnego światowego systemu ekonomiczno-politycznego.

---

⁵ Regulatorzy zamknęli cztery banki w USA, łączna liczba upadłości w 2010 roku sięgnęła 143. Onet Biznes za Reuters <http://biznes.onet.pl/regulatorzy-zamkneli-cztery-banki-w-usa-lacznie-li,18543,37747>, 6.11.2010.

⁶ F. Ying, *China and Europe can build a new partnership out of this crisis*, "The Guardian", 12 December 2011, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/dec/12/china-europe-partnership>, 12.12.2011.

3. Wzrost politycznego znaczenia korporacji i brak ich społecznej odpowiedzialności

Brak społecznej odpowiedzialności korporacji transnarodowych, związany z uniezależnieniem się ich od władz państwowych, porusza W. Szymański, wskazując jednocześnie na związane z tym faktem osłabienie demokracji⁷. Z kolei na konieczność wzrostu prospołecznych funkcji państw wskazuje S. Walter, która twierdzi, że demokratyczne wybory powinny wymusić wzrost prospołecznych funkcji państw w warunkach globalizacji. Jej zdaniem: „Kwestia, w jaki sposób globalizacja wpływa na państwo opiekuńcze, jest gorąco dyskutowana w literaturze. Całość badań okazała się dotyczyć stosunków pomiędzy wzrastającą internacjonalizacją produkcji a wzrostem społecznego bezpieczeństwa, ale doprowadziła do kontrowersyjnych wniosków. Zwolennicy tzw. hipotezy kompensacyjnej argumentują, że globalizacja prowadzi do ekspansji państw opiekuńczych, ponieważ rządy usiłują udzielić rekompensaty tym, którzy potencjalnie tracą na globalizacji z powodu ryzyka związanego ze wzrostem konkurencji międzynarodowej i zakłóceń. Ten argument składa się zasadniczo z dwóch komponentów: strony popytowej i strony podażowej. Uzasadniając komponent strony popytowej, utrzymuje się, że dzięki globalizacji zwiększa się świadomość własnych potrzeb w społeczeństwach krajów demokratycznych, która powoduje wzrost tzw. popytu wyborców na ochronę socjalną, czyli głosowanie na partie zapewniające lub obiecujące wzrost wydatków na cele społeczne. Komponent strony podażowej wskazuje na próby wielu rządów do zaspokojenia tego popytu, czyli potrzeb społecznych, poprzez zwiększenie świadczeń socjalnych finansowanych z budżetów państw, co prowadzi do powstania państw opiekuńczych⁸. Twierdzenie to jest jednak sprzeczne z faktem, że rządy większości krajów (z niewielkimi wyjątkami, np. państw skandynawskich) odchodzą od swoich prospołecznych funkcji.

W praktyce wyborcy nie mają większego wpływu na system społeczny, ponieważ na ich decyzje wpływa marketing polityczny, zwłaszcza wyborczy, który często finansowany jest przez korporacje. Zdarza się, że te same korporacje finansują wybory zarówno głównych polityków i partii rządzących, jak i opozycyjnych. Dlatego bez względu na opcję wygrywającą wybory, realizowana jest zwykle antyspołeczna polityka gospodarcza korzystna dla korporacji⁹. Natomiast G. Aras i D. Crowther twierdzą, że dyskusje o społecznej odpowiedzialności korporacji należy zastąpić dyskusją o społecznym obowiązku korporacji. Ich zdaniem, wypełnianie prospołecznych obowiązków przez biznes jest konieczne dla przetrwania korporacji¹⁰. Jed-

⁷ W. Szymański, *Kryzys globalny...*, s. 117-118.

⁸ S. Walter, *Globalization and the welfare state: Testing the microfoundations of the compensation hypothesis*, "International Studies Quarterly", June 2010, vol. 54, no. 2, s. 403-426.

⁹ D.E. Staszczak, *Globalizacja...*, s. 85-90.

¹⁰ G. Aras, D. Crowther, *The social obligation of corporations*, "Journal of Knowledge Globalization", Spring 2008, vol. 1, no. 1, s. 43-59.

nak w praktyce korporacje transnarodowe zwykle nie podzielają tego poglądu, co potwierdza ich koncentracja na zyskach i na unikaniu funkcji prospołecznych. Ponadto globalny marketing ekonomiczny (marketing-mix) jest narzędziem korporacji, a nie społeczeństw, zatem sprzyja wzrostowi sprzedaży i zysków firm, oddziałując na ludność kupującą często zbędne towary¹¹. Firmy posiadają bowiem wiele narzędzi wywierania wpływu na potencjalnych nabywców¹². Dzięki temu mogą rozwijać produkcję na wielką skalę. Osiąganiu korzyści skali sprzyja także unifikacja przepisów dotyczących norm bezpieczeństwa towarów w Unii Europejskiej, określonych znakiem CE¹³.

Należy także podkreślić fakt, że od lat 90. wzrasta liczba osób niezadowolonych z obecnych procesów globalizacji w krajach słabo rozwiniętych i wysoko rozwiniętych, zwłaszcza w krajach ideologicznego Zachodu, gdzie najaktywniej działają organizacje antyglobalistyczne (przeciwnie globalizacji), alterglobalistyczne (domagające się zmian kierunków globalizacji) i konsumenckie (domagające się głównie poprawy jakości żywności oferowanej przez wielkie korporacje). Ogromne nierówności w rozkładzie dochodu i własności, które zwiększają się wraz z rozwojem procesów globalizacji, są ostro krytykowane przez organizacje antyglobalistyczne i alterglobalistyczne. Wzrasta też ilość manifestacji niezadowolenia i strajków. Przeciwstawiany im globalny marketing polityczny państw i marketing ekonomiczny korporacji nie wystarcza do przekonania opinii publicznej¹⁴. Kryzys i recesja sprzyjają powiększeniu się sfery ubóstwa i w efekcie radykalizacji nastrojów, a zatem przyczyniają się także do zwiększenia wpływów sił odśrodkowych działających na rzecz prospołecznych zmian obecnego systemu światowego.

4. Sprzeczności interesów w systemie światowym

Zadłużenie USA i niektórych państw UE oraz wzrost znaczenia Chin i Niemiec oznacza także wzrost sprzecznych interesów. Z jednej strony wszystkie główne mocarstwa są zainteresowane bardzo szeroko pojętym systemem wolnorynkowym, ponieważ temu systemowi zawdzięczają swoją pozycję, ale z drugiej różne modyfikacje tego systemu mogą być bardziej lub mniej korzystne dla poszczególnych państw. USA po drugiej wojnie światowej chętnie narzucały wszystkim wolny handel, bo ich gospodarka była najbardziej konkurencyjna. Od lat 70., a następnie wraz ze wzrostem deficytów w amerykańskim bilansie handlu zagranicznego od lat 80., USA

¹¹ Zob. D.E. Staszczak, *Globalizacja...*, s. 34-64, 147-165.

¹² Zob. A.I. Baruk, *Jak skutecznie oddziaływać na odbiorców? Wybrane formy sprzedaży i wywierania wpływu na nabywców*, Wydawnictwo TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2006, s. 61-95.

¹³ Zob. A. Iwanicka, *Znak CE jako przedmiot harmonizacji przepisów unijnych, na podstawie wybranego przedsiębiorstwa*, [w:] *Sposoby osiągania doskonałości organizacji w warunkach zmienności otoczenia; wyzwania teorii i praktyki*, t. 2, red. E. Skrzypek, Zakład Ekonomiki Jakości i Zarządzania Wiedzą UMCS, Lublin 2006, s. 203-210.

¹⁴ D.E. Staszczak, *Globalizacja...*, s. 77-81.

coraz częściej mówią o „uczciwym” handlu, ale to pojęcie nie jest jednoznaczne, zaś USA i UE zarzucają sobie wzajemnie stosowanie nieuczciwych praktyk handlowych¹⁵. Ważne jest także podkreślenie, że w handlu światowym całkowicie wolny rynek nigdy nie istniał i nie istnieje w praktyce. Mimo znacznych postępów liberalizacji w handlu towarami i usługami oraz w przepływie kapitału, zwłaszcza od lat 90., handel produktami rolnymi w dalszym ciągu podlega bardzo silnym regulacjom. Widoczne jest to w niewielkim wpływie zmian kursów walutowych na zmiany sald handlu zagranicznego towarami pochodzenia rolniczego poszczególnych krajów. Oznacza to, że regulacje mają większy wpływ na handel tymi towarami niż zmiany kursów walutowych¹⁶, przykładem zaś bardzo rozbudowanych regulacji i to pomimo ograniczenia interwencjonizmu w ostatnich latach jest rynek cukru¹⁷ oraz mleka¹⁸. Istotny wpływ ma także stosowanie innowacyjnych technologii produkcji¹⁹. Natomiast znacznie większy jest wpływ zmian kursów walutowych na handel towarami przemysłowymi, mimo że słaby kurs walutowy nie wystarcza zwykle, aby kraje mało konkurencyjne osiągnęły dodatnie salda handlu zagranicznego²⁰.

Przepływy kapitału, zwłaszcza spekulacyjnego, podlegają silnym regulacjom w Chinach, dzięki czemu gospodarka tego kraju jest mniej narażona na ataki międzynarodowych spekulantów. Mimo że Chiny posiadają jeden z najbardziej restrykcyjnych systemów kapitałowych w Azji Południowo-Wschodniej, to planują jego dalsze wzmocnienie, ponieważ zdaniem doradcy Banku Centralnego Chin Xia Bin’a, Stany Zjednoczone prowadzą luźną politykę monetarną, która jest nieodpowiedzialna i generuje znaczne przepływy kapitałowe²¹. Oznacza to, że Chiny dopuszczają tylko kapitał, który służy rozwojowi ich gospodarki, czyli przynosi nowoczesne technologie i tworzy miejsca pracy. O skuteczności tej polityki świadczy fakt, że

---

¹⁵ D.B. Conti, *President Reagan’s trade rhetoric: Lesson for the 1990s*, “Presidential Studies Quarterly”, Winter 1995, vol. XXV, no. 1, s. 92-99.

¹⁶ Zob. D.E. Staszczak, *Wpływ zmian kursów walutowych na handel międzynarodowy produktami rolnymi w warunkach globalnej recesji*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie”, t. 10 (XXV), z. 2 „Problemy rolnictwa światowego”, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2010, s. 100-109.

¹⁷ Zob. A. Budzyńska, *Wpływ procesów globalizacyjnych na rynek cukru w Unii Europejskiej*, „Polityka ekonomiczna”, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 166, Wydawnictwo UE, Wrocław 2011, s. 84-92.

¹⁸ Zob. A. Komor, *Determinanty popytu na produkty mleczarskie (na przykładzie województwa lubelskiego)*, „Ekonomia”, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 168, Wydawnictwo UE, Wrocław 2011, s. 278-290.

¹⁹ Zob. A. Matras-Bolibok, *Efektywność działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu” 2009, t. XI, z. 1, s. 262-267.

²⁰ Zob. D.E. Staszczak, *Wpływ zmian kursów walutowych na handel międzynarodowy w warunkach globalnej recesji*, „Ekonomia”, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 168, t. Wydawnictwo UE, Wrocław 2011, s. 199-212.

²¹ *Dolar będzie spadał – presja spekulacyjna*, PAP Warszawa, <http://www.progressforpoland.com/artukul/dolar-będzie-spadał-presja-spekulacyjna,10.10.2010>.

w latach 80. zagraniczne inwestycje bezpośrednie (ZIB) mogły być lokowane tylko w czterech specjalnych strefach ekonomicznych, do Chin zaś napływały głównie kredyty zagraniczne. Natomiast od lat 90. dominują ZIB, które w 1993 r. wynosiły 28 mld dol., zaś w 2004 r. wzrosły do 61 mld dol. W 2005 r. ZIB w Chinach wzrosły do 72,41 mld dol., podczas gdy wartość ZIB, które wówczas napłynęły do Azji Południowo-Wschodniej, wynosiła 165 mld dol.²² Obecnie Chiny nie potrzebują kredytów, ponieważ mają największe na świecie rezerwy dewizowe. Ponadto Chiny nie są już tylko odbiorcą ZIB, ale coraz więcej inwestycji same lokują za granicą²³. W 2008 r. Chiny były szóstym źródłem ZIB na świecie, a ich inwestycje osiągnęły 48 mld dol., Rosja zaś zajęła siódme miejsce, a jej inwestycje wyniosły 46 mld dol. USA pozostają jeszcze głównym odbiorcą ZIB, jednak w 2009 r. Chiny zajęły drugie miejsce, awansując z trzeciego miejsca, które zajmowały w 2008 r.²⁴ Powyższe fakty w pełni uzasadniają tezę, że Chiny są obecnie krajem wysoko rozwiniętym. Jednak ewolucja chińskiego systemu politycznego może doprowadzić do wybuchu napięć społecznych. Zatem stabilność tego kraju także nie jest pewna.

Kryzys i recesja z lat 2008-2009 oraz kryzys rozpoczęty w 2011 r. ujawniły też konflikty między korporacjami transnarodowymi dążącymi do wzrostu zysków i ograniczenia roli państw a państwami, nawet formalnie liberalnymi, które kryzys zmusił do wzmocnienia kontroli nad korporacjami, a zwłaszcza nad bankami. Te konflikty są naturalne, ponieważ wynikają z często sprzecznych interesów i różnych celów tych dwóch różnych jakościowo podmiotów systemu światowego. Zjawisko to nasila się wraz z przechodzeniem korporacji z czynnika ekonomicznego do czynnika politycznego²⁵.

Podobną tezę o wroście znaczenia korporacji, ale wynikającą z mikroekonomicznego punktu widzenia, wysuwa W. Szymański, twierdząc: „Przechodzenie władzy gospodarczej od państwa do kapitału prowadzi do dominacji podmiotów kierujących się interesem mikroekonomicznym (zysk) i coraz większego ograniczania siły podmiotów kierujących się interesem makroekonomicznym i makrospołecznym”²⁶. Kolejne bankructwa banków wskazują na nieskuteczność kontroli i prób naprawy systemu poprzez finansowe wspieranie banków przez władze USA. Podobny problem nieefektywnego wspierania banków występuje w wielu krajach Europy, w tym

---

²² M.A. Kolka, *Widziana z Europy chińska droga na szczyty światowej gospodarki*, <http://global.economy.pl/content/view/3669/28/>, 12.06.2010.

²³ M.A. Kolka, *O nowym etapie w wielkim marszu chińskiej gospodarki*, <http://global.economy.pl/content/view/3669/28/>, 11.2010.

²⁴ J. Lynn, *Global investment flows to recover in 2010-12*, UN. Reuters, <http://in.reuters.com/assets/print?aid=INIndia-50330720100722>, 22.07.2010.

²⁵ D.E. Staszczak, *Globalizacja...*, s. 34-64, 147-165; D. E. Staszczak, *Theoretical interpretations of the European Union enlargement: Perspectives from a new global paradigm*, „Journal of Knowledge Globalization” 2011, vvól. 4, no. 1, s. 71-92.

²⁶ W. Szymański, *Kryzys światowy. Przyczyny, sprzeczności, wyzwania*, „Realia i co dalej”, grudeń 2010, nr 6 (21), s. 15-36.

w Polsce, gdzie gwarancje budżetowe dla lokat bankowych stanowią ogromne zagrożenie dla budżetu państwa.

W Chinach biznes jest zależny od władzy, która nie potrzebuje finansowania przez korporacje marketingu politycznego. Natomiast w USA i w Europie to korporacje przechodzą do sfery polityki i finansując (legalnie i nielegalnie) marketing polityczny, a zwłaszcza kampanie wyborcze, w zamian wymuszają na politykach rządzących finansowanie własnych strat z budżetu²⁷. Z kolei Chiny, niestwarzające większych pozorów demokracji, są bardziej zagrożone rewolucjami społecznymi, które mogą zdestabilizować ich system polityczny, bazujący na ideologii niepasującej do rzeczywistości.

5. Podsumowanie

Globalny kryzys w niewielkim stopniu dotknął gospodarkę chińską. Pomimo tego faktu chiński system polityczny narażony jest na rewolty społeczne, które mogą podważyć jego stabilność. Jednak obecnie Chiny wysunęły się na czoło gospodarki światowej, skutecznie konkurując z USA, krajami UE i Japonią. Wykazane w tej pracy przyczyny globalnego kryzysu, zwłaszcza brak społecznej odpowiedzialności korporacji i niedostateczna kontrola państw nad działalnością korporacji, nie zostały zlikwidowane (pomimo pewnych prób w tym zakresie) i mogą się spiętrzyć. Widoczne są raczej chaotyczne działania doraźne podejmowane przez rządy nastawione liberalnie, a więc wbrew własnym przekonaniom o potęgę „niewidzialnej ręki rynku”. Tego typu polityka gospodarcza USA i UE może przynieść doraźną poprawę, ale nie rozwiązuje istotnych kwestii.

W przypadku większej współpracy mocarstw i korporacji transnarodowych możliwe jest wyjście z recesji i zmniejszenie napięć politycznych, system światowy zaś może osiągnąć względną równowagę. Jednak gigantyczne zadłużenie USA i wielu krajów UE, w tym państw strefy euro, powoduje niepewność ostatecznego i długotrwałego zakończenia recesji. Różnice w celach politycznych mocarstw oraz dalsze próby oddziaływań korporacji na władze państw sprzyjają dalszej destabilizacji systemu światowego.

Literatura

- Aras G., Crowther D., *The social obligation of corporations*, “Journal of Knowledge Globalization”, Spring 2008, vol. 1, no. 1.
- Baruk A. I., *Jak skutecznie oddziaływać na odbiorców? Wybrane formy sprzedaży i wywierania wpływu na nabywców*, Wydawnictwo TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2006.
- Budzyńska A., *Wpływ procesów globalizacyjnych na rynek cukru w Unii Europejskiej*, „Polityka ekonomiczna”, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 166, Wydawnictwo UE, Wrocław 2011.

²⁷ D.E. Staszczak, *Globalizacja...*, s. 62-63.

- Conti D.B., *President Reagan's trade rhetoric: Lesson for the 1990s*, "Presidential Studies Quarterly", Winter 1995, vol. XXV, no. 1.
- Dolar będzie spadał – presja spekulacyjna, PAP Warszawa, <http://www.progressforpoland.com/artykul/dolar-będzie-spadal-presja-spekulacyjna>, 10.10.2010.
- Economic Report of the President. Transmitted to the Congress together with the Annual Report of the Council of the Economic Advisers*, U.S. Government Printing Office, Washington, DC, February 22, 2011.
- Iwanicka A., *Znak CE jako przedmiot harmonizacji przepisów unijnych, na podstawie wybranego przedsiębiorstwa*, [w:] *Sposoby osiągania doskonałości organizacji w warunkach zmienności otoczenia; wyzwania teorii i praktyki*, t. 2, red. E. Skrzypek, Zakład Ekonomiki Jakości i Zarządzania Wiedzą UMCS, Lublin 2006.
- Kolka M.A., *O nowym etapie w wielkim marszu chińskiej gospodarki*, <http://global.economy.pl/content/view/3669/28/11>.2010.
- Kolka M.A., *Widziana z Europy chińska droga na szczyty światowej gospodarki*, <http://global.economy.pl/content/view/3669/28/12>.06.2010.
- Komor A., *Determinanty popytu na produkty mleczarskie (na przykładzie województwa lubelskiego)*, „Ekonomia”, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 168, Wydawnictwo UE, Wrocław 2011.
- Lynn J., *Global investment flows to recover in 2010-12*, UN. Reuters, <http://in.reuters.com/assets/print?aid=INIndia-50330720100722>, 22.07.2010.
- Matras-Bolibok A., *Efektywność działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu” 2009, t. XI, z. 1.
- Regulatorzy zamknęli cztery banki w USA, łączna liczba upadłości w 2010 roku sięgnęła 143*, Onet Biznes za Reuters <http://biznes.onet.pl/regulatorzy-zamkneli-cztery-banki-w-usa-lacznie-li,18543,37747>, 6.11.2010.
- Staszczak D.E., *Globalizacja. Zbiorowa hegemonia mocarstw i korporacji transnarodowych a globalny marketing*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007.
- Staszczak D.E., *Theoretical interpretations of the European Union enlargement: Perspectives from a new global paradigm*, "Journal of Knowledge Globalization" 2011, vol. 4, no. 1.
- Staszczak D.E., *Wpływ zmian kursów walutowych na handel międzynarodowy produktami rolnymi w warunkach globalnej recesji*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie”, t. 10 (XXV), z. 2 „Problemy rolnictwa światowego”, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2010.
- Staszczak D.E., *Wpływ zmian kursów walutowych na handel międzynarodowy w warunkach globalnej recesji*, „Ekonomia”, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 168, Wydawnictwo UE, Wrocław 2011.
- Szymański W., *Kryzys globalny. Pierwsze przybliżenie*, Difin, Warszawa 2009.
- Szymański W., *Kryzys światowy. Przyczyny, sprzeczności, wyzwania*, „Realia i co dalej”, grudzień 2010, nr 6 (21).
- Walter S., *Globalization and the welfare state: Testing the microfoundations of the compensation hypothesis*, "International Studies Quarterly", June 2010, vol. 54, no. 2.
- Ying F., *China and Europe can build a new partnership out of this crisis*, "The Guardian", 12 December 2011, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/dec/12/china-europe-partnership>, 12.12.2011.

IMPORTANCE OF THE GLOBAL FINANCIAL-ECONOMIC CRISIS FOR THE WORLD ECONOMIC-POLITICAL SYSTEM CHANGES

Summary: This paper analyses influence of the global financial-economic crisis on changes of the world economic-political system, especially on the positions of powers and transnational corporations. The author stresses that contradictory interests of contemporary powers and corporations which impede to overcome the crisis and even cause its intensification. Enormous debts of the USA and many EU countries, especially from the euro zone, increase uncertainty to overcome the crisis effectively. This uncertainty is increased by the insufficient state control over corporations, especially banks' activities and by low social responsibility of business. There are also presented attempts to change this situation.

Keywords: global financial and economic crisis, economic recession, powers, transnational corporations, global economic and political system.